

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН КОНСТИТУЦИЯЛЫК СОТУНУН

Ксения Анатольевна Рапотинанын кызыкчылыгын көздөгөн
Геннадий Григорьевич Краюшкиндин Кыргыз Республикасынын
Конституциялык сотунун судьялар коллегиясынын 2021-жылдын 28-
декабрындагы аныктамасына даттануусун кароо жөнүндө

ТОКТОМУ

2022-жылдын 6-апрели

Бишкек шаары

Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун курамында: төрагалык кылуучу Э.Ж. Өскөнбаев, судьялар М.Р. Бобукеева, К.А. Дүйшеев, Л.П. Жумабаев, М.Ш. Касымалиев, К.Дж. Кыдырбаев, Ж.А. Шаршеналиевдин курамында, катчысы Н.А.Кененсариеванын катышуусунда «Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын 30-беренесинин 5-бөлүгүн жетекчиликке алып, сот отурумунда Ксения Анатольевна Рапотинанын кызыкчылыгын көздөгөн Геннадий Григорьевич Краюшкиндин Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун судьялар коллегиясынын 2021-жылдын 28-декабрындагы аныктамасына карата даттануусун карады.

Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту К.А. Рапотинанын кызыкчылыгын көздөгөн Г.Г. Краюшкиндин өтүнүчү боюнча даттанууда келтирилген жүйөлөрдү жана материалдарды карап чыгып,

Т А П Т Ы :

2021-жылдын 7-декабрында Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотуна К.А. Рапотинанын кызыкчылыгын көздөгөн Г.Г. Краюшкиндин “Жер участкалорун которуу (трансформациялоо) жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 20-беренесинин 1-бөлүгүнүн “жерлерди белгиленген тартипте алып коюу» деген сөздөр менен баяндалган ченемдик жобосунун Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 40 жана 41-беренелерине ылайык келүүсүн текшерүү жөнүндө өтүнүчү келип түшкөн.

Кайрылууда талашылып жаткан ченемдик жоболордун айынан жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары республиканын башка аймактарынан келип, айыл чарба жерлериндеги турак жайларды өзүм билемдик менен куруп алган жарандарга жеке турак жай куруу үчүн жер тилкелерин бекер берүүгө укук белгилөөчү документтерди берүүгө мүмкүнчүлүгү жок деп келип чыгууда.

Арыз ээси Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2005-жылдын 6-майындагы № 177 токтому менен бекитилген Жеке турак жай куруу үчүн жер участкалорун берүүнүн тартиби жөнүндө жобонун 7, 16 жана 18-пункттарына шилтеме жасаган, анда жалпы жана милдеттүү түрдө белгиленген жарандардын жеке турак жай курулушу үчүн жер участкалун алуу укугуна ээ болуу шарттары тизмектелип аталган.

Кайрылууда кайрылуунун субъекти өзүнүн көз карашын жана анын укуктук негиздемесин тиешелүү ченемдик укуктук актыларга шилтеме берүү менен келтирип, өзүнчө түшүндүрмө кат түрүндө тариздейт, мында райондук мамлекеттик администрациянын органдары жана каттоо кызматы «Жер участкалорун которуу (трансформациялоо) жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 20-беренесинде көрсөтүлгөн жер участкалорун белгиленген тартипте алып коюу мүмкүнчүлүгүн белгилөө - жер участкалуна болгон укуктан ыктыярдуу түрдө баш тартууга менчик ээлеринин

макулдугу - айыл башчысынын жер тилкелерин алуу милдети катары туура эмес түшүнүлөт.

Ал эми, арыз ээсинин айтымындагы белгиленген тартип Кыргыз Республикасынын Жер кодексинин 62-71-статьяларында камтылган. Алсак, эгерде менчик ээси жер участогуна болгон укугунан өз ыктыяры менен баш тартууга макул болбосо, ыйгарым укуктуу орган менен менчик ээсинин ортосундагы келишимдин негизинде жер участогун сот аркылуу сатып алуу жолу менен алып коюуга болот. Жер мыйзамдарынын бул талаптарын эске алуу менен, өзүм билемдик менен турак жай куруп алган жарандардын жеке турак жайды курууга укук белгилөөчү документтерди алуу мүмкүнчүлүгү жокко чыгарылат.

Г.Г. Краюшкин калктуу конуштардын чектерине жер участкаларын кошуу менчик укуктарын токтотууга алып келбейт деп караштырган Жер кодексинин 80-беренесин эске алуу менен “жашыл” китептердин ээлери аларды “кызыл” китептерге алмаштырса болот деп болжойт. Ал Пригородное айылындагы айыл чарба жерлеринин калган бөлүгү Кыргыз Республикасынын Президентинин Жерди трансформациялоо жөнүндө Жарлыгын кабыл алуу аркылуу трансформациялангандан кийин ар бир менчик ээси менен анын участогунун уруксатсыз куруучу ээлеп турган бөлүгүн алуу-сатуу келишимин түзүүгө укуктуу, ал эми акыркысы мындай участкага пайдаланууга жана тескөөгө укуктуу деп эсептейт.

Баяндалгандарды эске алуу менен, арыз ээси талашылып жаткан ченемдик жоболорду Кыргыз Республикасынын Конституциясына карама-каршы келет деп таанууну өтүнгөн.

Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун судьялар коллегиясынын 2021-жылдын 28-декабрындагы аныктамасы менен жогорудагы кайрылуу канааттандыруусуз калтырылган.

Судьялар коллегиясы өз аныктамасында келтирилген кайрылууда талашылып жаткан ченемдер менен Кыргыз Республикасынын Конституциясынын жоболорунун ортосундагы байланыш укук колдонуу

практикасына негизделген жүйөлөр менен бекемделгенин, иш жүзүндөгү жагдайларын иликтөөнү, анын ичинде мыйзамдарды жана башка ченемдик укуктук актыларды иштеп чыгууну талап кылат деп белгилеген. Демек, аларды кароо мыйзам чыгаруучу органдардын жана жалпы юрисдикциядагы соттордун компетенциясына кирет, буга байланыштуу талашылып жаткан ченемдик жоболордун Конституциянын ченемдерине шайкештигинде эч кандай күмөндүүлүк жок.

Т.Т. Краюшкин судьялар коллегиясынын аныктамасы менен макул болбостон, 2022-жылдын 11-мартында Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотуна даттануу менен кайрылган.

Арыз ээси сот коллегиясынын анын өтүнүчүн өндүрүшкө кабыл алуудан баш тартуусун төмөнкү себептер боюнча мыйзамсыз деп эсептейт.

Кайрылуу субъекти «Жер участкалорун которуу (трансформациялоо) жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын (мындан ары - Мыйзам) 20-беренесинин 1-бөлүгүн толугу менен конституциялык эмес деп табууну өтүнгөнүн, ал эми судьялар Администрациялык-процесстик кодекстин 40-беренесинин 1-бөлүгүн бузуу менен «жерлерди белгиленген тартипте алып коюу» деген сөздөр менен туюнтулган ченемдик жоболор менен чектелип, талапты өз алдынча өзгөртүшкөнүн көрсөткөн.

Г.Г. Краюшкин өзүнүн өтүнүчү жана ал тарабынан түшүндүрмө катта келтирилген фактылар Мыйзамдын көрсөтүлгөн беренесинин колдонуудагы ченемдик укуктук актылардын талаптарына ылайык келбегендигин көрсөтөт деп белгилейт. Анын доо арызынын маңызы бул Мыйзам ченемдик укуктук актыларга өзгөртүүлөрдү киргизбей, аларга карама-каршы келет жана ошондуктан аткарылууга мүмкүн эмес болуучу. Дал ушул жагдайда, арыздын автору белгилегендей, Мыйзам Кыргыз Республикасынын Конституциясына карама-каршы келет. Ушуга байланыштуу ал Конституциялык сот жана мамлекеттин укук коргоо тутуму мыйзамдардын аткарылышына кам көрүүгө милдеттүү деп болжойт.

Арыз ээси аталган Мыйзамдын 20-беренесинин 1-бөлүгү айыл чарба багытындагы жерлерди калктуу конуштардын жерлерине мыйзамдуу түрдө өткөрүүгө тоскоолдук болуп калгандыгын, анткени жер участокторунун бардык жеке менчик ээлери өз ыктыяры менен жер участогуна өз укугунан баш тартууга макул болбогондугун белгилейт. Бул жагдай аталган Мыйзамда жөнгө салынган эмес, бул жеке менчикти (муниципалдык жана мамлекеттик менчик менен бирге) жана жарандардын экономикалык кызыкчылыктарын коргоо боюнча конституциялык ченемдерди (40, 41-статьялар) бузуу болуп саналат.

Арыз автору соттук коллегия жогорудагы Мыйзам менен басып алынган жер участокторун өз алдынча өздөштүрүү маселесин укуктук нукта чечүүнү 9 жылга токтотуп гана тим болбостон, жеке турак жайларды куруу үчүн айыл чарба багытындагы жерлерди саткан өз алдынча куруучулардан жана жер тилкелеринин ээлеринен пара талап кылуу үчүн шарт түзүп бергенине да көңүл бурбаганын белгилейт.

Жогорудагыларды эске алуу менен Г.Г. Краюшкин соттук коллегиянын 2021-жылдын 28-декабрындагы чечимин жокко чыгарууну жана жаңыдан ачылган жагдайларды эске алуу менен анын өтүнүчүн өндүрүшкө кабыл алууну суранат.

Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту арыз ээсинин жүйөлөрүн жана соттук коллегия тарабынан анын арызын өндүрүшкө кабыл алуудан баш тартуунун себептерин талкуулап, кийиникдей тыянакка келет.

Арызды өндүрүшкө кабыл алуудан баш тартуу жөнүндө аныктаманы кайра кароо тартибинде сот коллегиясынын тыянактарына юридикалык баа берүү арыз ээсинин өтүнүчүндө баяндалган талаптардын, ошондой эле анын арызын жокко чыгарган жүйөлөрдүн чегинде гана жол берилет.

Г.Г. Краюшкин өзүнүн даттануусунда мурунку кайрылуусунун маңызы боюнча жаңы жүйөлөрдү, ошондой эле соттук коллегиянын тыянактарын жокко чыгаруучу жана талашылып жаткан аныктаманы жокко чыгарууга алып келген укуктук негиздерди келтирилбейт.

Мыйзамдын 20-беренесинин 1-бөлүгүн иш жүзүндө колдонууда анын юридикалык күчү Конституциядан төмөн болгон башка ченемдик укуктук актыларга мүмкүн болгон карама-каршылыгы жөнүндө маселе көтөрүлгөндө, анын жүйөлөрү кайрадан укук колдонуу практикасынын көйгөйлөрүнө келип такалган.

Укук колдонуу практикасынын нагыз жагын, анын ичинде мыйзамдардагы укуктук боштуктарды, демейдеги жана кодификацияланган мыйзамдын ченемдеринин ортосундагы карама-каршылыктардын болушун четтетүү максатында изилдөө Конституциялык соттун ыйгарым укуктарына кирбейт, анын императивдик чөйрөсү Конституциянын 97-беренесинин 2-бөлүгүндө белгиленген.

Мындай жагдайда Конституциялык сот арыз ээсинин талашылып жаткан ченемди конституциялык эмес деп таануу жөнүндөгү талаптарын негиздүү деп эсептейт.

Демек, сот коллегиясынын кайрылууда коюлган маселени чечүү мыйзам чыгаруучу органдардын жана жалпы юрисдикциядагы соттордун компетенциясына кирет деген тыянагы негиздүү, ал эми арыз ээсинин Конституциялык сот мыйзамдардын аткарылышын камсыз кылуусу керек деген пикири жаңылыштык.

«Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын 17-беренесинин 4-бөлүгүндө көрсөтүлгөндөй Конституциялык сот кайрылууда келтирилген предмет боюнча ченемдик укуктук актынын конституциялуулугу күмөндүүлүк туудурган бөлүгүнө карата гана актыларды чыгарат.

Арыз ээси кайрылуусунда Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 20-беренесинин 1-бөлүгүндө аныкталган «жерди белгиленген тартипте алып коюудан» кийин “Жер участкалорун өткөрүп берүү (трансформациялоо) жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 20-беренесинин 1-бөлүгүндө аныкталгандай жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын жеке турак жай куруу үчүн жер участкалоруна укук берүүчү документтерди

берүүгө мүмкүнчүлүгү жок деген маселеде күмөндүүлүктүн пайда болушу Конституциялык сотко кайрылууга негиз болуп көрсөтүлгөн. Ошону менен бирге, талашылып жаткан ченемдин калган бөлүгү арыз ээсинин талаптарына карай эч кандай мааниге ээ эмес, анын укуктук көз караштарын эч кандай төмөндөтпөйт жана бекемдебейт. Ушуга байланыштуу, соттук коллегия анын талаптарын өз алдынча өзгөрттү деген арыз ээсинин жүйөлөрү жараксыз.

Мындан тышкары, арыз ээси, мында "доо", "жаңыдан ачылган жагдайлар" сыяктуу түшүнүктөр, ошондой эле Административдик-процесстик кодекстин 40-беренесинин 1-бөлүгүнүн ченемдери колдонулуучу жалпы юрисдикциядагы соттор тарабынан каралган конституциялык жана сот өндүрүшүнүн башка түрлөрүн (жарандык, жазык, административдик) бирдей деп жаңылыш эсептейт. Бирок конституциялык сот өндүрүшүнүн сот өндүрүшүнүн башка түрлөрүнөн олуттуу айырмасы бар жана анын процедураларын камсыз кылуу «Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту жөнүндө» конституциялык Мыйзам жана ушул соттун Регламенти менен гана жөнгө салынат.

Ошентип, Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту судьялар коллегиясы арыз ээсинин даттануусу формасы жана мазмуну боюнча «Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын талаптарына ылайык келбейт деген жүйөлүү тыянакка келди деп эсептейт, демек, 2021-жылдын 28-декабрындагы аныктамасын жокко чыгарууга эч кандай негиз таппайт.

Жогоруда баяндалгандардын негизинде, «Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын 30-беренесинин 5-бөлүгүн, 38, 48, 49-беренелерин, 52-беренесинин 1-бөлүгүн жетекчиликке алып, Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту

ТОКТОМ КЫЛДЫ:

1. Ксения Анатольевна Рапотинанын кызыкчылыгын көздөгөн Геннадий Григорьевич Краюшкиндин Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун судьялар коллегиясынын 2022-жылдын 28-декабрындагы аныктамасына даттануусу канааттандыруусуз калтырылсын.

2. Бул чечим акыркы болуп саналат, даттанууга жатпайт жана кол коюлган учурдан тартып күчүнө кирет.

**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
КОНСТИТУЦИЯЛЫК СОТУ**